

"BEHAR" I "NOVI BEHAR" U BIBLIOGRAFIJI BOSNE I HERCEGOVINE

Važan izvor za proučavanje istorije književnog stvaranja bosanskohercegovačkih Muslimana predstavlja časopis *Behar* koji je izlazio u Sarajevu od 1. maja 1900. do 1. februara 1911. godine kao petnaestodnevni list. Pokretači *Behara*, književnici Safvet-beg Bašagić, Edhem Mulabdić i Osman Nurihadžić, težili su da preko ovog lista utiču na književno-kulturni, prosvjetni i društveni razvoj muslimanskog naroda Bosne i Hercegovine u periodu austro-ugarske vladavine. U tom pogledu simboličan je i sam naziv *Behar* koji je ovaj časopis dobio na prijedlog Safvet-bega Bašagića. Konceptija *Behara* iznesena je u uvodnom članku prvog broja ovog lista. Pod naslovom *Našim čitateljima i suradnicima* u uvodniku se govori o neophodnosti nauke i obrazovanja, posebno savremenog, svjetovnog obrazovanja pa je tako citirana i muslimanska religiozna izreka: "Naučavajte djecu svoju za ona vremena u kojim će živjeti". U drugom dijelu ovog uvodnog članka govori se o građivu koje će *Behar* donositi. Najprije se govori o vjerskom štivu a zatim o književnoj građi i narodnom blagu sačuvanom u spomenama muslimanskog naroda.

Cjelokupna građa *Behara* razvrstana je u rubrike koje su obrazovane u okviru godišnjih sadržaja lista. U rubrici Poučni članci davani su pretežno vjerski i moralistički prilozi dok Zabavni dio uključuje građu koja je u ovom časopisu i najzastupljenija. Književni prilozi *Behara* bili su tema kako naučnog istraživanja tako i bibliografske građe. Jedan od naših nejemenitnijih naučnika prof. dr Muhsin Rizvić posvetio je dobar dio stvaralačke energije da detaljno i analitički prezentira ulogu i mjesto *Behara* u razvoju bosanskohercegovačkog književnog stvaralaštva. Djelo dr Muhsina Rizvića *Behar - književnoistorijska monografija* objavljena je u ediciji Kulturno nasljeđe 1971. godine. Sa stanovišta ovog našeg skupa značajno je spomenuti Bibliografiju književnih priloga u *Beharu* koja je, kao prilog, u ovoj knjizi objavljena. Profesor dr. Rizvić je, s obzirom na domen njegovog interesovanja, ovom Bibliografijom obuhvatio samo priloge književne sadržine koje je razvrstao u dvije osnovne grupe: Književnost i o književnosti. Oblast književnost dalje je podijeljena na: poeziju, prozu, dramu, aforizme, narodne pjesme i pripovijetke, istočne narodne pripovijetke, male priče i dosjetke, narodne poslovice, narodne zagonetke i ostali folklor dok oblast o književnosti sadrži teme: O jugoslovenskim književnostima, o književnostima drugih naroda i Programski članci redakcije *Behara*. S obzirom na potrebe za bibliografskom građom u cilju drugih vrsta naučnih istraživanja u Gazihusrevbegovoj biblioteci u Sarajevu je urađena Dopuna *Bibliografiji književnih priloga u Beharu* od dr Mushina Rizvića. Ta bibliografija je više internog karaktera i urađena je u svrhu davanja potpunih informacija o priložima u *Beharu* posebno onim u okviru

rubrike Poučni članci, kako bi poslužila korisnicima Biblioteke. Bibliografija nije objavljena nego je kucana na mašini i umnožena fotokopiranjem u nekoliko primjeraka. Svi prilozi u ovoj Bibliografiji su razvrstani prema abecednom redu autora i numerisani od broja 1-1304. Na kraju je urađen indeks imena u kojem su pored autora i prevodilaca navedena i sva ostala lica koja su pomenuta u Bibliografiji.

Časopis *Behar* je bibliografski obrađen i u okviru Bibliografije književnih priloga u listovima i časopisima Bosne i Hercegovine 1850 - 1918, koja je u izdanju Instituta za književnost objavljena u Sarajevu 1991. godine u četiri sveska.

U ovoj Bibliografiji je naznačena tema književnih priloga proširena na oblasti: kultura i umjetnost, nauka o jeziku, filozofija i estetika, religija, istorija, arheologija i bibliografije.

Sagledavanju značaja *Behara* u razvoju kulturno-društvenog života bošnjačkog naroda doprinio je i Naučni skup koji je pod nazivom *Doba bosansko-muslimanskog književno-kulturnog preporoda* održan u Sarajevu od 17. do 19. decembra 1990. godine u organizaciji Gazi Husrevbegove biblioteke. Zbornik saopštenja podnesen na navedenom skupu pripremljen je za štampu.

Behar je tokom jedanaestogodišnjeg izlaženja stekao brojne i vjerne čitaoce pa se svakako morala osjetiti praznina nakon njegovog gašenja. Međutim tek 1927. godine ostvaruje se inicijativa da se pokrene sličan časopis koji je slijedeći dobre tradicije *Behara* uzeo čak i naziv *Novi Behar*.

Časopis *Novi Behar* je izlazio u Sarajevu od 1. maja 1927. do 1. januara 1945. godine. Pokretač lista bio je H. Mehmed Džemaludin Čaušević i grupa muslimanskih intelektualaca među kojima su bili: Safvet-beg Bašagić, Hafiz Ajni Bušatlić, Abdurahman Adi Čokić, Husein Đogo, Osman Sokolović, Edhem Mulabdić i drugi.

Kao i *Behar* i *Novi Behar* je izlazio dva puta mjesečno na šesnaest strana. Vlasnik lista bila je Islamska dionička štamparija u Sarajevu.

Urednici *Novog Behara* bili su, u prvoj i drugoj godini, Husein Đogo, u trećoj godini Edhem Mulabdić, u četvrtoj, petoj, šesnaestoj i sedamnaestoj godini Alija Nametak, dok je od šeste do petnaeste godine list uređivao Abdurahman Mešić.

U uvodnom članku prvog broja *Novog Behara* govori se o programu lista pa se ističe da će list u potpunosti slijediti onaj pravac koji je imao bivši *Behar*, te da će pored vjerskog štiva donositi i pripovijesti, pjesme, drame, narodno blago, pogled po svijetu itd. Rečenica koja je istaknuta u uvodniku, a tiče se koncepcije lista, glasi: "Moralno blago islama spojiti sa materijalnim blagom zapadne škole, koja predstavlja znanost i tehniku, znači doći do sretna života na obadva svijeta".

Novi Behar je donosio priloge književne i drugih sadržina kao i bivši *Behar*. Pored književnih priloga poznatih pisaca kao što su Safvet-beg Bašagić, Ahmet Muradbegović, Edhem Mulabdić, Alija Nametak i drugi, časopis je redovno donosio vrijedne poučne članke iz oblasti religije, istorije, filozofije, arhitekture, zanatstva itd. U rubrici Lirika redovno je prezentirana poezija Hamida Dizdara, Tina Ujevića, Nazifa i Nijaza Resulović, Vladimira

Jurčića, Muse Ćazima Ćatića i drugih priznatih pjesnika. U svakom broju *Novog Behara* zastupljena je i rubrika *Narodne umotvorine* kao i rubrika *Male priče i dosjetke*. Tek predstoji da se monografski i bibliografski obradi *Novi Behar* i sagleda njegova uloga i značaj u razvoju književnog, kulturnog i opšte društvenog razvoja Bošnjaka.

Dugogodišnji urednik *Novog Behara* i aktivan saradnik ovog časopisa književnik Alija Nametak napisao je studiju *Novom Beharu* gdje je opisao svoja sjećanja na rad u ovom časopisu. Prema usmenom kazivanju gospodina Mahmuda Traljića, penzionisanog višeg bibliotekara Nacionalne biblioteke Bosne i Hercegovine u Sarajevu, ovaj rukopis se nalazi u Muzeju za pozorišnu umjetnost u Zagrebu.

Što se tiče bibliografske obrade *Novog Behara* jedna priručna bibliografija ovog časopisa urađena je u Gazi Husrevbegovoj biblioteci u Sarajevu. Bibliografija je kucana na mašini i umnožena fotokopiranjem. Prilozi u ovoj bibliografiji su razlistani prema abecednom redu autora. Radovi jednog autora nižu se hronološki. Svi prilozi su numerisani od broja 1 - 2737. Radi pomoći pri korištenju ove bibliografije urađen je predmetni imenski registar u kome su navedena lica koja su pomenuta u Bibliografiji izuzev autora i prevodilaca. Takođe je urađen i registar prevodilaca kao i registar riješenih inicijala i pseudonima.

Pošto *Novom Beharu* nije posvećena odgovarajuća pažnja naučnih radnika i bibliografskih stručnjaka ovaj skup bi mogao u tom smislu dati određene inicijative. To se odnosi i na eventualno objavljivanje već urađenih radova o *Novom Beharu* u koje spada rukopis književnika Alije Nametka i Bibliografija iz Gazi Husrevbegove biblioteke.

Da napomenemo da je ratne 1993. godine u Sarajevu učinjen pokušaj da se pokrene časopis sa nazivom *Behar*. Pod naslovom *Behar* i podnaslovom *Nezavisni sedmičnik za politiku i kulturu*, izašlo je svega nekoliko brojeva ovog časopisa.

LITERATURA:

1. RIZVIĆ, Muhsin : *Behar - književno istorijska monografija*, Sarajevo, 1971.
2. BIBLIOGRAFIJA književnih priloga u listovima i časopisima Bosne i Hercegovine, Sarajevo, Institut za književnost, 1991.
3. KADIĆ, Azra : *Dopuna Bibliografiji književnih priloga u Beharu od dr Muhsina Rizvića*, Sarajevo, Gazi Husrevbegova biblioteka, 1987.
4. KADIĆ, Azra : *Bibliografija Novog Behara*, Sarajevo, GHB, 1987.